

О.В. КОВАЛЬОВА*

(Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна)

Роль структурної політики у забезпеченні сталого розвитку економіки

Метою статті є розкриття змісту і визначення ролі структурної політики у забезпеченні сталого розвитку економіки, а також окреслення методологічних основ змісту й взаємозв'язку понять «сталий розвиток» та «структурна політика». Розкрито екологічний, економічний і соціальний аспекти змісту категорії «сталий розвиток». Визначено напрями структурної політики у досягненні сталого розвитку економіки. Оцінено зв'язок структурної політики і сталого розвитку на основі аналізу рівня науково-технічного прогресу. Систематизовано технологічні уклади розвитку економіки і суспільства. Виявлено, що технологічні уклади є сформованими у результаті структурної політики і мають безпосереднє відношення до реалізації концепції сталого розвитку. Обґрунтовано завдання і цілі структурної політики держави у розвитку економіки. Показано, що організаційно-економічну основу реалізації структурної політики щодо сталого розвитку становить розроблена і впроваджувана відповідним чином стратегія як завершальний акт. В рамках стратегії сталого розвитку структурна політика виступає ідеологією та управлінською практикою.

Ключові слова: сталий розвиток економіки, структурна політика держави, науково-технічний прогрес, стратегія сталого розвитку, державне управління.

Е.В. КОВАЛЕВА

(Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», г. Киев, Украина)

Роль структурной политики в обеспечении устойчивого развития экономики

Целью статьи является раскрытие содержания и определение роли структурной политики в обеспечении устойчивого развития экономики, а также определение методологических основ содержания и взаимосвязи понятий «устойчивое развитие» и «структурная политика». Раскрыты экологический, экономический и социальный аспекты содержания категории «устойчивое развитие». Определены направления структурной политики в достижении устойчивого развития экономики. Оценена связь структурной политики и устойчивого развития на основе анализа уровня научно-технического прогресса. Систематизированы технологические уклады развития экономики и общества. Выведено, что технологические уклады сформированы в результате структурной политики и имеют непосредственное отношение к реализации концепции устойчивого развития. Обоснованы задачи и цели структурной политики государства в развитии экономики. Показано, что организационно-экономической основой реализации структурной политики по устойчивому развитию является стратегия, разработана и внедряемая соответствующим образом. В рамках стратегии устойчивого развития структурная политика выступает идеологией и управленческой практикой.

Ключевые слова: устойчивое развитие экономики, структурная политика государства, научно-технический прогресс, стратегия устойчивого развития, государственное управление.

O. V. KOVALOVA

(‘Institute of Agrarian Economics’ National Scientific Center, Kyiv, Ukraine)

Role of Structural Policy in Ensuring Sustainable Development of the Economy

The purpose of the article is to disclose the content and role of structural policy in ensuring sustainable development of the economy, as well as to determine the methodological foundations for the content and interrelation of “sustainable development” and “structural policy”. The ecological, economic and social aspects of the content of the category “sustainable development” have been disclosed. The directions of the structural policy in achieving sustainable development of the economy have been determined. The relation between structural policies and

* Ковальова Олена Вікторівна, старший науковий співробітник Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» (м. Київ), кандидат економічних наук.

sustainable development was assessed on the basis of analysis of the level of scientific and technological progress. The technological tenors of developing the economy and society were systematized. It is revealed that the technological tenors of developing the economy and society are formed as a result of structural policy and are directly related to the implementation of the concept of sustainable development. The tasks and goals of the state's structural policy in the development of the economy were justified. It was shown that the organizational and economic basis for implementing the structural policy for sustainable development is the strategy that prepared and implemented accordingly. As part of the strategy of sustainable development, structural policy is the ideology and management practice.

Keywords: *sustainable development of economy, state structural policy, scientific and technical progress, strategy of sustainable development, public administration.*

Постановка проблеми. Зміст і методологічні характеристики структурної політики як концепції регулювання економіки, сьогодні широко актуалізуються в наукових дискусіях. Вирішальну роль структурної політики наука вбачає у забезпеченні сталого розвитку економіки – у визначенні пріоритетів управлінського спрямування. Відтак визначення ролі структурної політики у забезпеченні сталого розвитку економіки є важливим аспектом наукових дискусій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики структурної політики у забезпеченні сталого розвитку економіки мають міждисциплінарний характер. Науковці розглядають ці питання як окремо, так і у комплексі, особливо в методологічному плані. Фундаментальні і прикладні аспекти піднятого питання, розкриті у працях У. Росту [1], Д. Рікардо [2], А. Сміта [3], В. Гейця [4], Л. Шинкарук [5], Н. Гражевської [6], В. Бодрова [7], А. Чухно [8], Д. Белла [9], Й. Шумпетера [10], С. Єрохіна [11] та інших. Ними сформульовано наукові основи розвитку теоретико-методологічних засад політики й бачення її значення у здійсненні сталого розвитку економіки. Разом з тим, дискусія триває, за результатами якої вносяться методичні корективи у концепцію розуміння змісту проблеми, що вимагає поглиблення її теоретичних основ.

Метою статті є розкриття змісту і визначення ролі структурної політики у забезпеченні сталого розвитку економіки з окресленням методологічних основ змісту й взаємозв'язку понять «сталий розвиток» та «структурна політика».

Виклад основного матеріалу. Світова та вітчизняна наука ствердно усвідомила і пропагує концепцію сталого розвитку, модеруючи її всезагальну всеосяжність. Відомо, що концепція сталого розвитку вперше була представлена у доповіді ООН 1987 року «Наше спільне майбутнє». Структурна ж політика, виходячи з глобального бачення шляху розвитку людства, у контексті збереження і відтворення середовища його існування на землі, являє комплекс заходів зі сприяння задоволенню потреб сучасності без загрози можливості майбутнього покоління задовольняти свої потреби.

В центрі концепції сталого розвитку знаходиться людина – фактичний творець благ і користувач дарами природи, а також модератор засад структурної політики. Звідси і доказова база щодо визначальної ролі структурної політики у забезпеченні сталого розвитку. У характеристиці аспектів сталого розвитку домінуючими є: екологічний, економічний і соціальний (табл. 1).

Таблиця 1

Аспекти визначення змісту категорії «сталий розвиток»

Загальна конструкція		
Сталый розвиток – запропонована світовим співтовариством, уточнювана та поглиблювана сучасна концепція бажаного суспільного розвитку, що ґрунтується на стратегії оптимізації всієї діяльності людства (передусім економічної) в його взаємодії з довкіллям [с. 283]		
Аспекти		
Економічний	Екологічний	Соціальний
Передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів при застосуванні природо-, енерго- і матеріало-зберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував принаймні збереження (не зменшення) сукупного капіталу (фізичного, природного або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється	Забезпечення цілісності біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін, замість збереження або деградації та втрати біологічної різноманітності	Орієнтація на людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина виступає не об'єктом, а суб'єктом розвитку, беручи участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, при справедливому розподілі благ
Засади збалансування економічних, екологічних і соціальних аспектів сталого розвитку в моделі структурної політики		
Збереження однакових прав сьогоднішніх і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів Забезпечення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства Узгодження взаємозв'язку природоохоронної та економічної складових через фіксацію вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля		

Джерело: систематизовано автором на основі: Економічна енциклопедія у 3-х томах – Том 3. – с. 283.

Сталий розвиток – визначальний пріоритет в організації ефективного функціонування економіки в умовах всезростаючої конкуренції за обмежені ресурси, наслідок глобальних тенденцій зростання населення та його потреб, особливо актуальною виявилася така динаміка для аграрного сектору. В такому разі на порядку денному комплексний підхід до методологічної ідентифікації структурної політики сталого розвитку в основі якого індикатори соціо-еколого-економічного спрямування. Наука про це говорить у контексті пропагування базових цінностей сучасного світу, таких як: екологічність, раціональність, турбота про майбутні покоління тощо.

Еволюція людської спільноти дійшла рівня усвідомленого самоконтролю і самозбереження за

достеменного визнання необхідності сталого розвитку, на що відповідним чином зорієнтована структурна політика. Серед окремих важливих її напрямків слід виділити: упорядкування системи еколого-економічних взаємодій; стимулювання активного використання відновлюваних (альтернативних) джерел енергії, у тому числі сільськогосподарського походження; «зелене» органічне землеробство; розвиток «точного або розумного» сільського господарства (мінімізація втрат врожаю при його збиранні, науково обґрунтований розподіл вологи тощо); максимальне збалансування тріади «економіка – екологія – соціальний фактор»; системне впровадження інновацій категорії «сталий розвиток» (рис. 1).



Рис. 1. Системоутворюючі напрями структурної політики у досягненні сталого розвитку

Джерело: запропоновано автором на основі теоретичних узагальнень і методологічних оцінок.

Досяжність ефектів сталого розвитку за того чи іншого технологічного укладу, залежить від якості структурної політики, що у свою чергу узгоджується з категорією сталості. Всебічне за діяння парадигми сталого розвитку є визначальним підходом у розробці засад структурної політики і навпаки – структурна політика є відповідним втіленням парадигми сталого розвитку. Взаємозв'язок цих понять і практичних дій вирізняється об'єктивністю, адже вони становлять базу якісних трансформацій, модернізації, досяжних при умові ведення раціональної структурної політики.

Розкриваючи теорію сталого розвитку у концептуальному його взаємозв'язку з проблематикою структурної політики, зазначаємо про зв'язок між моделлю сталості та інноваційності, що становить парадигму сталого інноваційного розвитку економіки.

Глобальний аспект визначення змісту і взаємозв'язку сталого розвитку з структурною політикою як ідеологічним, організаційним та забезпечуючим механізмом такого стану життєдіяльності людини, підтверджено рядом заходів світового рівня. До них відносимо систематичність проведення самітів світового масштабу, на яких проблема сталого розвитку постає в тому чи іншому

контексті. Такі саміти в останні десятиліття проводяться досить часто, зокрема: Конференція ООН з проблем сталого розвитку і збереження навколишнього середовища у 1972 р.; створення Всесвітньої комісії з навколишнього середовища і розвитку в 1983 році та проголошення доповіді «Наше спільне майбутнє» 1983 – го року в Брунланді; створення Комісії зі сталого розвитку як політичного органу ООН в 1992 році; саміт землі ООН в Ріо-де-Жанейро в 1992 році; саміт ООН «Міленіум» у 2000 році; Всесвітній саміт ООН зі сталого розвитку 2002 року; Конференція ООН зі сталого розвитку або Конференція Ріо+20 у 2012 році. Зазначеними діями ООН фактично визначено глобальні цілі, які характеризують рамки глобального розвитку людства, а значить і держав, територій. Дотримання принципів сталого розвитку забезпечується формуванням у тому числі відповідної моделі структурної політики, розуміння глобальних аспектів її представлення. При цьому йде мова про збалансування інтересів людства і вирішення проблем збереження природи для майбутніх поколінь в рамках неминучого постійного інноваційного зростання як головної передумови задоволення всезростаючих проблем людства. Науково-технічний

прогрес неминучий, так склалося історично, він логічно підпорядкований динаміці розвитку людства, що в еволюційному вимірі втілюється у результативних перетвореннях науки, техніки, формуванні соціального капіталу, як функціональної бази технологічних укладів розвитку економіки і соціуму. Структурна політика створює підвалини для формування того чи іншого технологічного укладу, тобто відповідної моделі сталого, інноваційного розвитку, а також у свою чергу вмотивована їх характеристиками. Тут методично засвідчується причинно-наслідковий зв'язок між структурною політикою держави і технологічним укладом, якому відповідають продуктивні сили й виробничі відносини за рівнем розвитку.

Зв'язок структурної політики і сталого розвитку у теоретико-методичній площині оцінюється порізному, але основним індикатором є рівень науково-технічного прогресу. Сталий розвиток можливий, досяжний лише за умови визнання за один з визначальних пріоритетів структурної політики держави, науково-технічної політики, з визначенням засобів, заходів, ресурсів для її реалізації.

З аналізу теорії механізмів інноватизації економічних систем можна зробити висновок про те, що за результатами впровадження структурної політики, забезпечення у тому числі структурних трансформацій у сформованому державою,

господарючими суб'єктами середовищі відбувається становлення технологічного укладу. Традиційно виділяють хвилі науково-технічного прогресу, укладу, визначаючи періоди їх протікання за методологією М. Кондратьєва. Зокрема, за наслідками відповідних періодів розвитку людства структурних трансформацій, дій держави, здійсненням структурної політики, виділяють технологічні уклади, які виникли й продовжують еволюціонувати разом зі змінами буття людини, появою нових потреб та пошуку найбільш інноваційних способів їх задоволення (табл. 2).

Вважаємо, що технологічні уклади сформовані у результаті структурної політики і мають безпосереднє відношення до реалізації концепції сталого розвитку. Результатом, а також предтечею здійснення структурної політики, в методологічному плані визначення змісту цього поняття (поняття «структурна політика»), теоретичних основ його функціонального представлення в економіці, вважаємо контур «технологічного укладу» (табл. 2). Така теоретична конструкція вибудована нами виходячи з того, що кореляція між характером структурної політики і укладом господарювання безумовна, обидва ці явища є одними із визначальних у побудові системи управління економікою, але реалізація ідей залежна від наявного інтелектуального потенціалу, інституційних умов ринку й ресурсних факторів.

Таблиця 2

Технологічні уклади розвитку економіки і суспільства

Період, роки	Характеристика укладу	Відношення до результатів структурних трансформацій – ефект структурної політики
1	2	3
1770 - 1830 рр.	Основу склали нові технології у текстильній промисловості та використанні енергії води. Широко використовувалися парові двигуни, активізувався розвиток машинобудування <i>1 – й технологічний уклад</i>	Відбувся остаточний перехід від натурального до фабричного виробництва. Ефект структурних трансформацій – масове виробництво товарів, активізація торгівлі і формування економічної моделі вільного (нерегульованого) ринку
1830- 1880 рр.	Механізація виробництва практично всіх видів продукції, створення розгалуженої мережі залізниць та морських шляхів. Активне використання вугілля і розвиток транспортної інфраструктури <i>2 – й технологічний уклад</i>	Курс на розвиток виробничої та транспортної інфраструктури й оптимізацію використання відомих на той час енергоресурсів як головного фактора економічного зростання. Екстенсивних характер ведення господарства
1880- 1930 рр.	Використання в промисловому виробництві електроенергії, становлення і розвиток важкого машинобудування та електротехнічної промисловості на основі сталевих прокату, нових відкриттів в галузі хімії, широкого впровадження радіозв'язку і телекомунікацій. Розвиток виробництва автомобілів і літаків, товарів тривалого користування тощо. Концентрація капіталів. <i>3 – й технологічний уклад</i>	Постава економіки на шлях всебічного, всезагального задоволення потреб людства в товарах і послугах. Створення транснаціональних корпорацій, започаткування глобальної торгівлі
1930 – 1980 рр.	Активний розвиток енергетики з використанням нафти, нафтопродуктів та газу, а також засобів зв'язку, нових синтетичних матеріалів. Ера масового виробництва автомобілів, тракторів, літаків, різноманітних видів озброєнь, товарів тривалого користування, будівництва швидкісних автомагістралей, аеропортів. Поява комп'ютера і програмних продуктів. <i>4 – й технологічний уклад</i>	Розвиток на засадах олігопольної конкуренції з впровадженням активного державного регулювання в окремих галузях, зокрема в контексті утворення транснаціональних корпорацій й утвердження глобалізованої моделі ринкових відносин

1	2	3
Середина 80 – х рр. XX ст.	Впровадження досягнень в галузі мікроелектроніки, інформатики, біотехнології, генної інженерії, освоєння нових видів енергії, космічного простору, супутникового зв'язку тощо. <i>5 – й технологічний уклад</i>	Становлення сучасної системи економіки і підприємництва на засадах формування єдиної мережі компаній, з'єднаних електронними засобами зв'язку. Впровадження системи всебічного планування і прогнозування розвитку, виробництва й споживання. Активізація глобальної політики сталого розвитку
Кінець XX ст. - сучасність	Новий етап розвитку медицини і біотехнологій; створення технологій «холодного термоядерного синтезу» <i>6 – й і 7 – й технологічний уклад</i>	Переведення усієї системи соціально-економічних відносин, взаємодії людини з природою у площину «безумовного сталого розвитку», якому немає альтернативи

Джерело: сформовано і доповнено автором на основі: Єрохін С. А. Технологічні уклади, динаміка цивілізаційних структур та економічна перспектива України. *Економічний часопис – XXI*. 2006. № 1-2. URL: <http://soskin.info/ea/2006/1-2/20060102.html>

Серед завдань, які виконує держава, проводячи структурну політику у контексті забезпечення сталого розвитку економіки, слід виділити наступні: структуризація галузей відповідно їх ролі в економіці (виробництво сировини чи товарів кінцевого споживання – з високим рівнем доданої вартості); розбудова інноваційного типу галузей і виробництв; формування умов для розвитку організованого ринку з прозорими фінансовими і товарними потоками; оптимізація регіональної структури виробництва з урахуванням територіальних особливостей спеціалізації і наявного виробничо-трудового потенціалу;

узгодження економічних інтересів держави та регіонів; формування та удосконалення механізму інфраструктурного забезпечення; створення функціональної інституційно-правової бази; формування передумов для гарантування економічної безпеки держави (збалансування внутрішньогалузевих і зовнішньоекономічних інтересів); оптимізація структури сектору продукції за її статусом по відношенню до споживання (кінцева, сировина).

Зазначені завдання зорієнтовані на досягнення відповідних цілей сталого розвитку економіки (табл. 3).

Таблиця 3

Завдання та цілі структурної політики держави у розвитку економіки

Завдання	Цілі (результат)
Структуризація галузей відповідно їх ролі в економіці (виробництво сировини чи виробництво товарів кінцевого споживання – з високим рівнем доданої вартості)	Максимізація питомої ваги виробництва товарів з високою доданою вартістю
Розбудова інноваційного типу галузей і виробництв	Забезпечення всебічної інноватизації розвитку галузей та виробництв. Підвищення продуктивності та якості праці
Формування умов для розвитку організованого ринку з прозорими фінансовими і товарними потоками	Забезпечення рівно конкурентного доступу усіх без виключення виробників до організованих каналів збуту продукції на конкурентних засадах. Справедливий, об'єктивно-зумовлений перерозподіл вартостей
Оптимізація регіональної структури виробництва з урахуванням територіальних особливостей спеціалізації і наявного виробничо-трудового потенціалу	Найбільш ефективне і якісне, доцільне використання ресурсного потенціалу регіону з урахуванням засад сталого розвитку
Узгодження економічних інтересів держави та регіонів	Оптимальний перерозподіл доходів між центром і регіонами за підсумками оцінки економічних результатів
Формування та удосконалення механізму інфраструктурного забезпечення	Створення стабільної, функціональної інфраструктури маркетингу, логістики щодо ефективного просування товарів і послуг, обігу капіталу, землі та праці з метою оптимізації трансакційних витрат бізнесу
Створення функціональної інституційно-правової бази	Прийняття і запровадження у практику інституційного регулювання дієвих, об'єктивно-необхідних, прийнятних для сприйняття учасниками ринку нормативних актів законодавчого характеру та регулятивних інституцій
Формування передумов для гарантування економічної безпеки держави (збалансування внутрішньогалузевих і зовнішньоекономічних інтересів)	Першочергове забезпечення внутрішніх потреб держави в якісних товарах і послугах власного виробництва. Підтримка національного виробника якісної продукції, а також споживання
Оптимізація структури сектору продукції за її статусом по відношенню до споживання (кінцева, сировина)	Постійне нарощування обсягів експорту високоякісної продукції з високою доданою вартістю, але за умови задоволення ємності внутрішнього ринку

Джерело: сформовано і доповнено автором на основі опрацьованої літератури.

Реалізація структурної політики у контексті сталого розвитку традиційно забезпечується в межах виконання вказаних вище завдань, але за системного, постійного удосконалення методів і прийомів, підходів, тобто якісного поліпшення інституційного інструментарію підтримки критеріїв сталості.

Представляючи засадничі ролі структурної політики у забезпеченні сталого розвитку економіки, звертаємо увагу на досвід розвинених країн, зокрема європейських. Особливо важливо оцінити практику відносно аграрного сектору, адже у цій сфері задіяні особливі ресурси як відновлювані, так і не відновлювані, перш за все в просторовому вимірі, зокрема земля. З точки зору галузевих особливостей розробка і реалізація структурної політики є непростим завданням, яке вирішується в пріоритетах сталості на користь майбутніх поколінь.

Висновки. Сама пособі концепція сталого розвитку як зазначалося вище, полягає у моделюванні економічних, соціальних, політичних, екологічних, організаційно-управлінських заходів, які відносимо до структурної політики, сформованої на засадах відновлюваності, безпечності життя і життєзабезпечуючих факторів розвитку навколишнього середовища. Сталий розвиток – це особлива форма економіки розвитку, заснована на принципах глобальної доктрини організації життєдіяльності людини, яка передбачає ощадливе, екологічне, відновлюване використання наявних на планеті ресурсів з відповідальністю перед наступниками.

Організаційно-економічну основу реалізації структурної політики щодо сталого розвитку становить розроблена і впроваджувана відповідним чином стратегія як завершальний акт. Структурна політика щодо сталого розвитку економіки – це надзвичайно комплексна, всеохоплююча система управлінських, забезпечуючих, стимулюючих та інституційних чинників, за допомогою яких держава створює умови для реалізації відповідної стратегії. В рамках стратегії сталого розвитку, структурна політика, виступає ідеологією забезпечення та управлінською практикою.

4 Список використаних джерел

1. Ростю У. У. Политика и подъем роста. М.: Прогресс, 1973. 213 с.
2. Рикардо Д. Начала политической экономии. Классика экономической мысли. М.: ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. С. 403-479.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / пер. с англ. П. Клюкина. М.: Эксмо, 2016. 1056 с.
4. Геєць В. М. Інституційні перетворення і суспільний розвиток. *Економіка і прогнозування*. 2005. № 2. С. 9-36.
5. Структурні зміни та економічний розвиток України / за ред. Л. В. Шинкарук. К.: ВПЦ «Експрес», 2011. 696 с.

6. Гражевська Н. І. Відображення трансформаційних процесів у системі категорій соціально-економічної динаміки. *Економічна теорія*. 2007. № 4. С. 19-29.

7. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 104 с.

8. Чухно А. А. Модернізація економіки та економічна теорія. *Економіка України*. 2012. № 10. С. 24-33.

9. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Пер. с англ. Изд. 2-ое, испр. и доп. М.: Academia, 2004. 788 с.

10. Шумпетер И. А. Теория экономического развития. М.: Финансы и статистика, 1982. 524 с.

11. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект): Наукова монографія. К.: Видавництво «Світ знань», 2002. 528 с.

4 References

1. Rostou, U. U. (1973). *Politika i podem rosta* [Policy and growth]. Moskva: Progress.
2. Rikardo, D. (2000). *Nachala politicheskoy ekonomii* [Beginnings of political economy]. Moskva: EKSMO-PRESS.
3. Smit, A. A. (2016). *Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov* [Study on nature and causes of the wealth of peoples]. Moskva: Eksmo.
4. Heiets, V. M. (2005). Institutional transformations and social development. *Ekonomika i prohnozuvannia*, (2), 9-36.
5. Shynkaruk, L. V. (Ed.) (2011). *Strukturni zminy ta ekonomichnyi rozvytok Ukrainy* [Structural changes and economic development of Ukraine]. Kyiv: VPTS «Ekspres».
6. Hrazhevskya, N. I. (2007). Reflection of transformation processes in system of socio-economic dynamics categories. *Ekonomichna teoriia*, (4), 19-29.
7. Bodrov, V. H. (2002). *Transformatsiia ekonomichnykh system: kontseptsii, modeli, mekhanizmy rehuliuвання ta upravlinnia* [Transformation of economic systems: concepts, models, mechanisms of regulation and management]. Kyiv: UADU.
8. Chukhno, A. A. (2012). Modernization of the economy and economic theory. *Ekonomika Ukrainy*, (10), 24-33.
9. Bell, D. (2004). *Gryadushchee postindustrialnoe obshchestvo. Opyt sotsialnogo prognozirovaniya* [The future postindustrial society. Experience of social forecasting] (2nd ed.). Moskva: Academia.
10. Shumpeter, I. A. (1982). *Teoriya ekonomicheskogo razvitiya* [Theory of economic development]. Moskva: Finansy i statistika.
11. Yerokhin, S. A. (2002). *Strukturna transformatsiia natsionalnoi ekonomiky (teoretyko-metodolohichnyi aspekt)* [Structural transformation of the national economy (theoretical and methodological aspect)]. Kyiv: Vydavnytstvo «Svit znan».